

‘Paraplu Foliumzuur’

Stimulering preventief foliumzuurgebruik in Nederland

*- In het bijzonder bij achterstandsgroepen- middels bewustwording en voorlichting -
1 september 2005 t/m 31 december 2007*

EINDRAPPORTAGE

Februari 2008

ZWANGERWORDEN
slik eerst foliumzuur

Stichting ERFO-centrum

Vredenhofstraat 31

3761 HA Soestdijk

Telefoon: 035-6027173

Fax: 035-6027440

E-mail: erfocentrum@erfocentrum.nl

Internet: www.erfocentrum.nl

Colofon

Titel:

Eindrapportage Paraplu Foliumzuur, Stimulering preventief foliumzuurgebruik in Nederland – in het bijzonder bij achterstandsgroepen- middels bewustwording en voorlichting – 1 september 2005 t/m 1 december 2007.

Auteurs:

Dineke Moerman (Erfocentrum)
Marja de Kinderen (PROK Projectmanagement)

Uitgave:

© Stichting ERFO-centrum, Vredenhofstraat 31, 3761 HA Soestdijk, Telefoon 035-6027173,
E-mail erfocentrum@erfocentrum.nl

Samenwerking:

Een project van het Erfocentrum in samenwerking met het Voedingscentrum en Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ).

Afstemming voorlichtingsboodschap en logo foliumzuur met VU Medisch Centrum (VUmc), I & K Com BV en Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV).

Inhoudsopgave

1. In vogelvlucht
2. Start en samenwerken
3. Voorbereiden en ontwikkelen
4. Uitvoeren en vereenvoudigen
5. Campagne *'Slik eerst foliumzuur'*
6. Bereik en resultaten
7. Conclusies en aanbevelingen

Bijlage 1: Parapluproject foliumzuur, resultaten pretest logo en slogan. NIGZ, maart 2006

Bijlage 2: Parapluproject foliumzuur, resultaten pretest folder en website. NIGZ, juli 2006

Bijlage 3: Overzicht van geplaatste links en banners ter promotie

1. In vogelvlucht

In de periode september 2005 tot en met december 2007 heeft het Erfocentrum in samenwerking met het Voedingscentrum en het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ) het project ‘*Paraplu Foliumzuur, Stimulering preventief foliumzuurgebruik in Nederland - in het bijzonder bij achterstandsgroepen - middels bewustwording en voorlichting*’ uitgevoerd (verder kortweg “Paraplu Foliumzuur” genoemd). Speciale aandacht ging daarbij uit naar voorlichting aan autochtone en allochtone vrouwen met een lage sociaal-economische status (SES). Het is bekend dat binnen deze groepen veel vrouwen geen foliumzuur gebruiken of niet in de goede periode.

Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen uit het project ‘Paraplu Foliumzuur’:

- Er is een uniforme boodschap geformuleerd over foliumzuur. Meerdere organisaties hebben die gebruikt in de voorlichting over foliumzuur.
- Er zijn een gepretest logo en slogan gerealiseerd die door meerdere partijen worden gebruikt bij voorlichting over foliumzuur
- Er is een begin gemaakt met het positioneren van foliumzuur in het bredere kader van de preconceptionezorg door hiervoor aansluitend op het logo en slogan van foliumzuur een logo met slogan preconceptionezorg te ontwikkelen
- Er is een website ontwikkeld, ‘Slikeerstfoliumzuur’, die eenvoudig taalgebruik gebruikt, die kan worden voorgelezen en die een multiculturele uitstraling heeft. Ook is er specifiek voorlichtingsmateriaal in de eigen taal voor diverse migrantengroepen gemaakt. De website is gepretest bij de primaire doelgroep, te weten vrouwen/paren met een kinderwens.
- Op deze website zijn inmiddels ruim 92.000 unieke bezoekers geweest die daarbij ruim 200.000 pagina’s hebben bekeken.
- De website wordt ook bezocht door informatiezoekers uit andere landen. Het bezoek uit België valt het meeste op.
- Van de website zijn inmiddels ruim 1000 folders in diverse eigen talen gedownload
- Er zijn een folder, poster en visitekaartje ontwikkeld voor PR doeleinden met een simpele boodschap en een multiculturele uitstraling. Ook deze zijn gepretest bij de primaire doelgroep.
- Er heeft een campagne ‘slik eerst foliumzuur’ plaats gevonden, bestaande uit directe verspreiding van materialen, free publicity, adverteren met o.a. banners op specifieke sites, promotie op beurzen en promotie bij medische beroepsgroepen
- Er zijn tijdens de campagne bijna 50.000 folders, 4.000 posters en 6.000 visitekaartjes verspreid direct onder de doelgroep en via intermediairs
- Vanuit de beoogde doelgroep zijn bijna 300 vragen gesteld aan de Erfolijn over foliumzuur. Op basis van deze vragen konden de ‘veelgestelde vragen’ worden gemaakt en op de website gezet
- In 14 vakbladen van intermediairs is aandacht geweest voor foliumzuur
- Er is een vervolgproject in gang gezet ‘Zwanger zijn doe je in eigen taal en cultuur’ waarbij via groepsvoorlichting aan migranten door VETC’ers¹ voorlichting wordt gegeven over het belang van foliumzuur en preconceptioneel advies in het kader van relevante zwangerschapsinformatie.

¹ Voorlichters in Eigen Taal en Cultuur

2. Start en samenwerken

In de periode 2005 tot en met december 2007 heeft het Erfocentrum in samenwerking met het Voedingscentrum en het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ) het project 'Paraplu Foliumzuur', *Stimulering preventief foliumzuurgebruik in Nederland - in het bijzonder bij achterstandsgroepen - middels bewustwording en voorlichting* uitgevoerd (verder kortweg 'Paraplu Foliumzuur' genoemd). Speciale aandacht ging daarbij uit naar voorlichting aan autochtone en allochtone vrouwen met een lage sociaal-economische status (SES). Het is bekend dat binnen deze groepen veel vrouwen geen foliumzuur gebruiken of niet in de goede periode.

Kader

Naar aanleiding van Kamermoties over het periconceptionele gebruik van foliumzuur, in het bijzonder onder vrouwen met een lage opleiding/lage SES, heeft het Ministerie van VWS in 2005 extra middelen ter beschikking gesteld om het foliumzuurgebruik, vooral ook onder deze bevolkingsgroepen, te bevorderen. In deze context heeft het Erfocentrum in samenwerking met Voedingscentrum en NIGZ en in nauw overleg met de Taskforce Foliumzuur van het ministerie van VWS, het voorstel 'Paraplu Foliumzuur' ontwikkeld. Het project is gefinancierd door het Ministerie van VWS.

Het Erfocentrum voerde het project in de periode september 2005 tot en met december 2007 uit in samenwerking met het Voedingscentrum en het NIGZ. In gelijktijdig lopende projecten werd ook door andere partijen gewerkt aan het stimuleren van het gebruik van foliumzuur. Dit betrof de volgende projecten::

- Ontwikkeling en evaluatie van een interventie voor effectieve voorlichting op het consultatiebureau over periconceptioneel foliumzuurgebruik door het VU Medisch Centrum (VUmc);
- Foliumzuur voorlichting in de apotheek: werving en implementatie door I & K Com BV
- Foliumzuur via de verloskundige praktijk door de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV)

De afstemming met en tussen deze partijen en de diverse activiteiten was een nadrukkelijk onderdeel van het project. VWS en de betrokken partijen hechtten er aan dat een eenduidige boodschap werd uitgedragen door de verschillende partijen en dat afstemming van foldermateriaal en andere uitingen plaats vond. Volledige eenvormigheid was daarbij niet een vereiste. Gedacht werd aan een logo of ander herkenbaar beeldmerk op de te verspreiden folders ter bevestiging van de eenduidige boodschap aan de verschillende doelgroepen.

Doelstellingen

Het project "Paraplu Foliumzuur" heeft als doel het bevorderen van periconceptioneel foliumzuurgebruik door het verstrekken van informatie over het belang van het gebruik van foliumzuur aan mensen met een kinderwens en het stimuleren van een bewustwordingsproces bij deze doelgroep. Het project omvat verspreiding van de boodschap, verbinding van nationale en internationale initiatieven en verbreding door integratie van preventie middels foliumzuur in het totaal aan mogelijkheden voor preconceptiezorg.

De concrete doelstellingen van het project zijn:

Verspreiding:

- Het optimaliseren van periconceptioneel foliumzuurgebruik door het verstrekken van informatie aan mensen met een kinderwens en het stimuleren van de bewustwording van de voordelen van het gebruik van foliumzuur.

- Verbinding en verbreding:
- Integratie van het gebruik van foliumzuur in de in ontwikkeling zijnde preconceptiezorg in Nederland, zodat voorlichting over potentiële risicofactoren paren met een kinderwens al bereikt vóór de conceptie. Hierdoor kunnen de gezondheid van de aanstaande moeder en het kind en ook de primaire preventie van erfelijke en aangeboren aandoeningen worden bevorderd.
- Verbinden en verbreden van de lopende en op te zetten periconceptionele foliumzuur projecten in Nederland.
- Positionering van het Nederlandse foliumzuurbeleid in en verbinding met Europese en internationale initiatieven.

Doelgroepen

De primaire doelgroep bestaat uit vrouwen/paren met een zwangerschapswens. Binnen deze doelgroep ligt de nadruk op populaties waarvan bekend is dat foliumzuurgebruik laag is, d.w.z. mensen van allochtone afkomst en de lage SES groep binnen de autochtone bevolking. Secundaire doelgroepen zijn (para)medici, die als intermediairs in contact staan met de primaire doelgroep, (huis)artsen, verloskundigen en jeugdgezondheidswerkers, maar ook specifieke intermediairs voor allochtone en/of lage SES groepen.

Middelen

De belangrijkste activiteiten om voorlichting te realiseren zijn:

1. Harmoniseren van bestaande voorlichting en de afstemming daarvan op de doelgroepen.
2. Bewustwording en agendasetting, gericht op de primaire en secundaire doelgroep, evenals promotie van de beschikbare en de te ontwikkelen digitale en schriftelijke voorlichting. Foliumzuur gebruik moet voor mensen met een kinderwens een begrip worden.

Voor het bereiken van de doelstelling en doelgroepen zijn de volgende middelen gekozen:

- het samenstellen van een eenduidige boodschap
- het ontwikkelen en gebruik van eenzelfde logo en/of slogan door de diverse organisaties
- het maken van een gespecialiseerde website voor de primaire doelgroep met in teksten en beelden een multiculturele uitstraling
- het positioneren van foliumzuur in al bestaande digitale informatie over voeding, preconceptiezorg en zwangerschap
- het maken van een folder, poster en visitekaartje met daarin de hoofdboodschap
- het vertalen van de hoofdboodschap voor de migrantendoelgroepen in diverse talen
- de promotie van de boodschap naar de primaire doelgroepen door verschillende activiteiten
- agendasetting bij secundaire doelgroepen.

Voor de ontwikkeling en promotie van de boodschap is samengewerkt met MCA Communicatie, een communicatiebureau dat zich richt op 'kleurrijke' communicatie met doelgroepen met een lage SES.

3. Voorbereiden en ontwikkelen

In september 2005 is het project van start gegaan. Er is een projectgroep samengesteld uit medewerkers van het Erfocentrum, NIGZ en Voedingscentrum. Deze projectgroep is gedurende de voorbereidings-, ontwikkelings- en uitvoeringsfase regelmatig bijeen geweest. Na nadere uitwerking is de projectopzet ook verder afgestemd met de KNOV, VUmc en I & K Com BV.

Inhoudelijke boodschap

De essentie van de inhoudelijke boodschap voor alle projecten is samen met de andere partijen die projecten ter stimulering van foliumzuurgebruik uitvoerden, als volgt geformuleerd en vastgesteld:

Essentie van de inhoudelijke boodschap

- Foliumzuur verkleint de kans op ernstige aangeboren afwijkingen, te weten een open ruggetje en een open schedel.
- Ter verkleining van deze kans dient foliumzuur te worden geslikt van 4 weken voor de conceptie tot 10 weken zwangerschap = 10 weken na de laatste menstruatiedatum.
- De dosering is 0,4 - 0,5 mg per dag.
- Vrouwen die eerder een kind met open ruggetje/open schedel hebben gekregen, krijgen het advies om naar hun arts te gaan en een hogere dosering te gebruiken, te weten 5 mg per dag.
- Andere risicogroepen worden niet met de aandoening zelf in de hoofdboodschap genoemd.
- Waar mogelijk wordt doorverwezen naar bredere informatie over preconceptiezorg.
- Er wordt een gezamenlijke logo met slogan gevoerd.

Doel van alle partijen is dat zoveel mogelijk vrouwen die er baat bij kunnen hebben, foliumzuur (gaan) gebruiken. Om dat te bereiken kan het verstandig zijn de boodschap iets aan te passen aan specifieke doelgroepen, aan de afzender, de voorlichtingsvorm of aan het kanaal dat gekozen wordt.

Logo en slogan

Ook is onderzocht of het bestaande logo en slogan 'Zorg voor....' gebruikt zou kunnen worden in de context van het project 'Paraplu Foliumzuur'. Dit logo werd eerder gebruikt in een voorlichtingsproject rond foliumzuur van I&K Com in samenwerking met Pharmachemie BV. Het bleek niet mogelijk het logo en de slogan 'Zorg voor...' voor de 'Paraplu Foliumzuur' en de parallel lopende projecten te gebruiken.

Voor het project de 'Paraplu Foliumzuur' en de andere projecten is daarom een nieuw logo en een nieuwe slogan ontwikkeld. Vormgeefster Heleen Vink heeft op basis van een briefing een aantal conceptlogo's ontworpen. De conceptlogo's en slogans zijn vervolgens door het NIGZ gepretest bij allochtone en autochtone vrouwen met een lage SES. Het NIGZ heeft een rapportage uitgebracht van deze pretest, waarna de samenwerkingspartners een definitieve keuze hebben gemaakt uit de concepten. De volledige rapportage van de pretest is als bijlage toegevoegd (zie bijlage 1).

Definitief logo en slogan

Het NIGZ concludeert in haar pretest rapport dat het logo met de zwangere vrouw het meest geschikt is om de aandacht van zowel allochtone als autochtone vrouwen met een lage SES te trekken.

Het logo blijkt echter niet in staat om op zichzelf te staan. Een slogan bleek nodig om de betekenis duidelijk te maken. Het NIGZ adviseerde, op basis van de pretest, te kiezen voor een korte, actiegerichte slogan 'Zwanger worden? Slik eerst foliumzuur!'

De kleuren van de slogan moesten aanvullend en ondersteunend zijn. Om de slogan goed leesbaar te laten zijn raadden zij aan om donkere kleuren te gebruiken.

De geformuleerde boodschap en het voorgestelde logo & slogan zijn vastgesteld door alle partijen en zij hebben dit allen verwerkt in hun specifieke voorlichtingsmateriaal.

4. Uitvoeren en vereenvoudigen

In januari 2006 is gestart met de uitvoering van het project. Deze fase eindigde formeel eind 2007, maar een aantal activiteiten lopen nog door of worden begin 2008 afgerond.

Website en folder

Voorafgaand aan het ontwikkelen van een functioneel ontwerp voor de website is een inventarisatie gemaakt van de al aanwezige Nederlandstalige foliumzuurinformatie op het internet. Vervolgens zijn aan de hand van het functioneel ontwerp de teksten geschreven voor de website. Voor de gewenste multiculturele uitstraling van de website is een fotoshoot geweest met vrouwen met verschillende etnische achtergronden en leeftijden. Vervolgens is gestart met de programmering van de site.

Bewerking van de teksten

Aan de hand van de teksten voor de website is een korte concept foldertekst geschreven. Om zowel de webteksten als de foldertekst optimaal af te stemmen op de doelgroep heeft het Bureau Eenvoudig Communiceren de teksten bewerkt. Dit bureau is gespecialiseerd in het toegankelijk maken van teksten voor mensen die simpel Nederlands (NT2 niveau) gebruiken als de beoogde doelgroep allochtone en autochtone vrouwen met lage SES. Daarna is de folder vormgegeven en zijn alle bewerkte webteksten online gezet op www.slikeerstfoliumzuur.nl.

Voor kant van de folder

Voorleesfunctie op de site

Om de website nog extra toegankelijk te maken voor de doelgroep lage SES is de website voorzien van een voorleesfunctie met behulp van het programma Readspeaker (zie www.readspeaker.nl). Dit ondersteunt de lezers bij het begrijpen van de tekst (gesproken taal is begrijpelijker dan gelezen taal).

Pretest van folder en website

De folder en website zijn door het NIGZ gepretest bij allochtone en autochtone vrouwen met lage SES. Ook van deze pretest heeft het NIGZ een rapport uitgebracht (zie bijlage 2). Naar aanleiding van de resultaten van de pretest zijn de folder en website nog enigszins aangepast. Hierna zijn de werkzaamheden aan de site afgerond en is de folder gedrukt in een oplage van 60.000 stuks.

Vertaling van de folder

Naast simpel Nederlands is uitleg in de eigen taal voor sommige allochtone vrouwen van belang. Het ondersteunt en geeft herkenning vanuit de eigen achtergrond. Om deze groepen zo goed mogelijk te kunnen bereiken, is de foldertekst ook vertaald in het Engels, Arabisch, Turks, Papiament, Surinaams en Chinees. De vertaalde foldertekst is vervolgens fleurig vormgegeven op A4-formaat en kan als PDF geprint worden vanaf de website.

Voorpagina van een van de vertalingen van de folder (Nederlands-Turks)

Naast de vertaalde tekst staat steeds de Nederlandse tekst, zodat beide talen

voor de doelgroep zelf elkaar versterken en terugkoppeling naar anderstalige familie mogelijk maken. Daarbij kunnen hulpverleners die de vertaalde folder gebruiken bij het informeren van hun anderstalige cliënten, ook zelf kunnen lezen wat er in de folder staat en welke boodschap zij hun 'cliënten' meegeven.

Lancering website en publicatie folders

In oktober 2006 is de website gelanceerd en de folder gepubliceerd. Tegelijkertijd is gestart met de campagne 'Zwanger worden? Slik eerst foliumzuur!' (zie paragraaf 5).

Toevoegen rubriek veelgestelde vragen op de website

In juni 2007 is een analyse gemaakt van de vragen over foliumzuur die vanaf de lancering van de website www.slikeerstfoliumzuur.nl waren binnengekomen. Aan de hand van een aantal vragen dat regelmatig terugkwam, is een veelgestelde vragen (FAQ-vragen) sectie gemaakt op de website.

Poster

Op basis van het uiterlijk van de folder is een poster ontworpen op A3-formaat. Deze is gedrukt in een oplage van 2000 stuks. Omdat de poster erg in trek bleek te zijn is er in juni 2007 een tweede oplage van 2000 stuks gedrukt.

Naast de A3-poster zijn begin 2007 drie posters op A1-formaat vormgegeven en gedrukt voor gebruik tijdens beurzen en congressen.

Visitekaartjes

Als extra promotiemiddel voor de website is een promotiekaartje op visitekaart formaat ontworpen waarop wordt verwezen naar www.slikeerstfoliumzuur.nl. Aan de achterzijde staat de inhoudelijke centrale boodschap in een beknopte opsomming. Het 'visitekaartje' is gedrukt in een oplage van 20.000 exemplaren. Daarnaast is eenzelfde kaartje gemaakt met aan de achterzijde een overzicht van alle zwangerschapswebsites van het Erfocentrum: www.slikeerstfoliumzuur.nl, www.zwangerwijzer.nl, www.zwangerstraks.nl, www.zwangernu.nl, www.prenatalescreening.nl. De oplage van dit kaartje bedroeg 4000 exemplaren.

Visitekaartje links in blauw voor- en achterzijde foliumzuur

Visitekaartje rechts in oker voor- en achterzijde bijna zwanger

Aansluitend uitstraling naar Preconceptioneel advies

Binnen het gelijktijdig lopende project 'Preconceptionele advisering van huis uit' gericht op de aanpassing, uitbreiding, multicultureel maken en promotie van preconceptioneel advies via ZwangerWijzer is een aansluiting gemaakt naar het project 'Paraplu Foliumzuur'.

In aansluiting bij het logo en slogan ontwikkeld voor foliumzuur Zwanger Worden? Slik eerst foliumzuur! is een logo voor de website ZwangerWijzer.nl (zie links) ontwikkeld en een passende slogan gemaakt Zwanger Worden? Begin met ZwangerWijzer!.

Het doel is in eerste instantie dat alle materialen van het Erfocentrum die gericht zijn op preconceptioneel advies dit logo en slogan meekrijgen. Een optie is om dit logo en slogan in de toekomst breed in Nederland in te zetten voor preconceptioneel advies.

Voor de promotie van www.zwangerwijzer.nl is gekozen voor een vergelijkbare opzet als bij www.slikeerstfoliumzuur.nl. Er is een folder, poster en visitekaartje ontwikkeld. Het foldermateriaal is tweetalig gemaakt in diverse talen.

5. Campagne 'Slik eerst foliumzuur'

Toen de website en de folder gereed waren is in september 2006 gestart met de campagne 'Slik eerst foliumzuur' en de promotie van het voorlichtingsmateriaal. De promotie verliep via diverse kanalen:

Directe verspreiding

De folders en posters zijn verspreid via:

- 150 multiculturele locaties in 45 steden via het Distributienetwerk Meerinfo: moskeeën, koffie- en theehuizen, vrouwencentra en algemene instellingen als bibliotheken en buurthuizen (via MCA Communicatie; in totaal 7.500 folders en 125 posters).
- 300 winkels (o.a. black hair studio's, kledingzaken, drogisterijen) in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht (via MCA Communicatie; in totaal 7.500 folders).
- 20 verloskundige praktijken die meedoen aan een pilot rond conceptie- en zwangerschapsgedrag (via de KNOV) en de kinderwensspreekuren van het Erasmus MC (in totaal 3.500 folders en 250 posters).
- 50 overdekte kinderspeelparadijzen (in totaal 7.500 folders).

Free publicity

Voor de promotie van de folder, poster en website, en daarnaast het verkrijgen van free publicity zijn in oktober 2006 de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Een persbericht aan 200 media-adressen (allochtone media: 160 adressen, algemene media als ANP en algemene dagbladen: 22 adressen, specifieke media gericht op jonge ouders als Ouders van Nu, Viva Baby: 18 adressen).
- Een mailing aan peuterspeelzalen (415 adressen, met in totaal 4.000 folders en 415 posters) in de vier grote steden.
- Een mailing aan intermediairs, medische beroepsgroepen en media zoals moedercentra, buitenlandse vrouwencentra en zelforganisaties (270 adressen, 270 folders en posters).
- Een mailing aan deelnemers van de pilot erfelijke bloedarmoede Amsterdam (110 adressen, 550 folders en 110 posters).
- In september 2007 is vervolgens nogmaals een persbericht verstuurd aan algemene publieksmedia (150 adressen).

De homepage van www.slikeerstfoliumzuur.nl

Promotie van website via internet

Voor de promotie van de website is een aantal op internet gerichte activiteiten uitgevoerd:

- Er zijn diverse banners ontwikkeld ter promotie van de website.
- De banner is vervolgens in oktober 2006 (tijdelijk) geplaatst op diverse websites voor allochtone vrouwen (9) en diverse websites voor vrouwen in het algemeen (4). Deze banners zijn in februari 2007 opnieuw geplaatst.
- Op relevante zwangerschapssites is een link of advertentie geplaatst. Hiertoe zijn in januari en juni 2007 diverse websites benaderd. Een overzicht van websites waarop een banner of een link gezet is treft u aan in bijlage 3.

Promotie via adverteerders

Er is een advertentie geplaatst in het kindertijdschrift *Onze Oema* dat in oktober 2006 is uitgekomen. Dit tijdschrift wordt gelezen door kinderen en ouders met een Islamitische achtergrond en heeft een oplage van circa 500 stuks.

Promotie op beurzen

- Op vrijdag 15 december 2007 zijn tijdens het congres 'Preconceptionele advisering' in de Doelen in Rotterdam de voorlichtingsmaterialen gepresenteerd in samenhang met andere voorlichtingsmaterialen ten behoeve van preconceptioneel advies.
- Bij de beurs 'ZiN in Leef!' van 18 t/m 21 januari 2007 in de IJsselhallen te Zwolle zijn in de sectie "Van Kinderwens tot 4 jaar beurs" 2000 folders verspreid.
- Van 14 t/m 18 februari 2007 was het Erfocentrum met een stand aanwezig op de Negen Maanden Beurs in de RAI in Amsterdam. In deze stand zijn de voorlichtingsmaterialen over foliumzuur gepresenteerd samen met ander voorlichtingsmateriaal van het Erfocentrum rond het thema zwangerschap. Tijdens de beurs zijn enige honderden folders en visitekaartjes verspreid en zijn enige tientallen persoonlijke gesprekken gevoerd met vrouwen met een kinderwens.
- Bij de beurs Gezond Leven van 25 t/m 27 januari 2008 in de Jaarbeurs te Utrecht is foliumzuur opnieuw onder de aandacht gebracht.

Promotie bij medische beroepsgroepen

- In oktober 2006 verscheen een uitgebreid artikel over foliumzuur bij een kinderwens en de nieuwe voorlichtingsmaterialen in het Tijdschrift voor Verloskundigen (KNOV). Dit tijdschrift heeft een oplage van 3650 stuks.
- In *Patiënt Care*, nummer 33 november 2006 verscheen een artikel 'Zwanger worden? Slik eerst Foliumzuur!'
- In juli en augustus 2007 is het voorlichtingsmateriaal onder de aandacht gebracht van apothekers via een kort bericht in de nieuwsbrief van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP).
- In *Admodum*: Wachtkamerblad dat vanaf januari 2008 wordt verspreid over 21.000 wachtkamers, staat een artikel over foliumzuur. Het blad zal een half jaar in de wachtkamers liggen en zal naar verwachting 2 miljoen lezers krijgen.
- Er is in december 2007 een redactioneel artikel geplaatst in het vaktijdschrift van de Nederlandse Vereniging van Dokters Assistenten 'De Dokterassistent'.
- Tijdens de algemene ledenvergadering van de KNOV in november 2007 zijn de folders, posters en visitekaartjes op een stand aangeboden aan de aanwezige verloskundigen.

Bijscholing Voorlichters Eigen Taal en Cultuur

Als verkenning voor een meer interpersoonlijke en groepsgerichte aanpak van foliumzuurvoorlichting aan migranten is naast de massamediale benadering via de website en folder een begin gemaakt met bijscholing van Voorlichters in Eigen Taal en Cultuur (VETC'ers) in Amsterdam. Hiertoe heeft het

Erfocentrum de schriftelijke zwangerschapsmodule voor scholing van VETC'ers bijgesteld samen met het NIGZ en de KNOV op de onderwerpen foliumzuur, preconceptionele advisering en zwangerschap. Vervolgens is in Amsterdam een pilot scholingsbijeenkomst gehouden met de VETC-ers die groepsvoorlichting in de eigen taal geven en de zorgconsulenten in de huisartsenpraktijk. Nieuwe elementen in de zwangerschapsinformatie van de laatste jaren als foliumzuur, preconceptionele advisering, prenatale screening, neonatale screening, maar ook erfelijke bloedarmoede kwamen hierbij uitgebreid aan de orde. De ervaring opgedaan met deze pilot is verwerkt in een projectopzet onder de naam: 'Zwanger zijn doe je het liefst in je eigen taal en cultuur'. In dit project staan centraal het samenstellen van een lesmodule met daarin alle relevante elementen van de zwangerschap voor migranten, acht train-de-trainers bijeenkomsten voor VETC'ers op dit onderwerp en 100 groepsvoorlichtingen aan migranten. Het project start 1 januari 2008 en loopt tot 1 januari 2009.

6. Bereik en resultaten

Website

De website wordt veelvuldig bezocht. De website werd in oktober 2006 gelanceerd en de site kreeg dat jaar reeds 11.535 unieke bezoekers (sessies) die met elkaar ruim 28.000 pagina bekeken. In 2007 bezochten al meer dan 80.000 unieke bezoekers de site en werden ruim 172.000 pagina bekeken.

Bezoekerscijfers Pageviews Slikeerstfoliumzuur.nl	2006	2006	2007	2007
	unieke bezoekers	pageviews	unieke bezoekers	pageviews
Januari			5182	12605
Februari			5100	11870
Maart			4950	12048
April			5169	13445
Mei			7195	18737
Juni			6303	16578
Juli			7623	20140
Augustus			8051	20880
September			7632	19750
Oktober	4400	11160	8114	20731
November	3929	9767	7948	20338
December	3206	7594	7525	18317
Totaal	11.535	28.521	80.792	172.660

Bron: Webstatistieken website www.slikeerstfoliumzuur.nl van Erfocentrum

Een vergelijking tussen de overeenkomstige maanden in 2006 en 2007 laat zien dat het aantal bezoekers bijna is verdubbeld. Gemiddeld zijn er over de twee jaar ruim 6.000 bezoekers per maand. Een mooi resultaat voor een site over zo'n specifiek onderwerp.

Bereik slikeerstfoliumzuur.nl van landen 2007	
Nederland	79%
België	9%
United states	2%
Zweden	1%
Duitsland	1%
Engeland	0,5%
Suriname	0,3%
Turkije	0,2%
Andere landen of onbekend	7%

Bron: Webstatistieken website www.slikeerstfoliumzuur.nl van Erfocentrum

Als er in de webstatistieken gekeken wordt naar uit welke landen de bezoekers van de website afkomstig zijn dan zien we dat 79% uit Nederland komt. Daarnaast komt een substantieel aantal van 9% uit België.. De zoekmachines lijken de anderstalige info op de site goed te vinden getuige de aantallen uit de diverse andere landen.

Tot slot is gekeken naar de downloads van de tweetalige folders. Hieronder volgt een overzichtje:

Downloads van de folders in diverse talen op Slikeerstfoliumzuur.nl	
Nederlandse folder	396
NL - Engelse folder	328
NL - Chinese folder	192
NI - Turkse folder	190
NL - Surinaamse folder	155
NL - Papiamento folder	114
NL - Arabische folder	97

Bron: Webstatistieken website www.slikeerstfoliumzuur.nl van Erfocentrum

Opvallend is het hoge aantal van de Nederlandse en de Engelstalige folder dat gedownload is. Daarop volgen de Chinese, Turkse, Surinaamse en folder in Papiaments. De folder in het Arabisch wordt in verhouding minder gedownload.

Folder, poster en visitekaartje

De oplage van de folder was 60.000 exemplaren. Hiervan zijn er in 2006 ca. 31.000 verspreid via verschillende mailings en bestellingen. In 2007 zijn er nog eens 18.000 stuks verspreid via bestellingen, beurzen en de KNOV.

De poster was direct een groot succes. De eerste oplage bedroeg 2.000 exemplaren en in het voorjaar van 2007 waren er - na de mailings en diverse bestellingen van medische professionals - nog slechts ca. 250 over. Om die reden zijn er in 2007 nog eens 2.000 bijgedrukt. In de loop van 2007 zijn hiervan 1.915 verspreid.

De visitekaartjes 'slikeerstfoliumzuur.nl' en 'bijnazwanger' zijn later ontwikkeld dan de folder en poster en zijn dus niet meegenomen in de grote mailings die in 2006 gedaan zijn. Op dit moment zijn er van 'slikeerstfoliumzuur' bijna 10.000 verspreid en van 'bijnazwanger' ruim 3500. Gezien het tijdstip van begin van verspreiding van deze materialen is de afzet bevredigend te noemen.

Verspreiding campagnemateriaal				
	Oplage	2006	2007	Nog beschikbaar
folders	60.000	31.000	18.000	11.000
posters	4.000	2.000	1.915	85
visitekaartjes foliumzuur	20.000	7.176	2.824	10.000
visitekaartjes bijna zwanger	4.000	0	3550	450

Bron: Erfocentrum

Vragen aan de Erfolijn

Sinds de lancering van de website in oktober 2006 zijn er bij de Erfolijn in 2006 40 vragen binnengekomen via www.slikeerstfoliumzuur.nl. In 2007 kwamen er 246 vragen binnen via de website. In 2007 was het mogelijk om de vragen te rubriceren naar inhoud van de vraag en kon het volgende overzicht worden gemaakt:

Vragen foliumzuur 2007	
Algemeen	78
Geen foliumzuur geslikt?	7
Wanneer beginnen met foliumzuur?	14
Dosering?	30
Schisis en foliumzuur?	3
Hoe lang slikken?	9
Foliumzuur en multivitaminen?	11
Bijwerkingen?	13
Beginnen met foliumzuur terwijl al zwanger?	21
Foliumzuur en eerder kind met open rug?	1
Bestelling voorlichtingsmateriaal	12
Moet de man foliumzuur slikken?	2
Foliumzuur verkrijgbaar zonder recept?	1
Tijdstip inname foliumzuur?	4
Is foliumzuur in andere vorm dan tabletten verkrijgbaar?	10
Waar is foliumzuur te koop?	2
Welk merk is het beste?	6
Wat is foliumzuur?	2
Wordt kans op allerlei aangeboren afwijkingen kleiner door gebruik?	1
Helpt foliumzuur bij vruchtbaarheid?	1
Overig	18
Totaal	246

Bron: Statistieken erfolijn van Erfocentrum

Opvallend is het aantal vragen naar de dosering en het beginnen met foliumzuur als je al zwanger bent. Op basis hiervan zijn de 'Meest gestelde vragen' op de website geplaatst. Voor de veelgestelde vragen en de antwoorden zie overzicht hieronder:

Veelgestelde vragen en de antwoorden op www.slikeerstfoliumzuur.nl (juni 2007)

Ik neem multivitaminen waar meer of minder foliumzuur in zit dan 0,4-0,5 milligram. Kan ik die blijven gebruiken?

Als je zwanger wilt worden en multivitaminen wilt gebruiken, is het beste om over te stappen op speciale multivitaminen voor zwangere vrouwen. In deze multivitaminen zit namelijk in principe de juiste hoeveelheid foliumzuur. Ook weet je dan zeker dat je van andere vitaminen niet te veel of te weinig binnen krijgt. Multivitaminen voor zwangere vrouwen kun je zonder recept kopen bij drogist of apotheek.

Wil je toch graag andere multivitaminen blijven gebruiken, overleg dit dan met je huisarts of apotheek.

Verhoogt foliumzuur je vruchtbaarheid en word je er dus sneller zwanger van?

Foliumzuur heeft geen invloed op de vruchtbaarheid van de vrouw. Je wordt dus niet sneller zwanger door foliumzuur te slikken.

Heeft foliumzuur invloed op de werking van de pil?

Foliumzuur heeft geen invloed op de werking van de anticonceptiepil. Je kunt dus al met foliumzuur beginnen voordat je met de pil gestopt bent.

Moet de aanstaande vader ook foliumzuur slikken?

Het is niet nodig dat de aanstaande vader ook foliumzuur slikt. Om de kans op een kindje met een open ruggetje of open schedel te verkleinen hoeft alleen de aanstaande moeder foliumzuur te nemen.

Op welk tijdstip van de dag moet je foliumzuur gebruiken?

Het maakt niet uit op welk tijdstip van de dag je foliumzuur neemt. Je hoeft het ook niet per sé elke dag op hetzelfde tijdstip te nemen, als je maar één keer per dag foliumzuur slikt. Maar als je een vast tijdstip aanhoudt is de kans om het te vergeten kleiner.

Als je wilt weten hoe je het beste foliumzuur kunt innemen, kijk dan op de verpakking of lees de bijsluiter van je foliumzuurtabletten. Vaak wordt aanbevolen foliumzuur tijdens of na de maaltijd in te nemen.

Heeft foliumzuur bijwerkingen?

De dosering van 0,4-0,5 milligram foliumzuur geeft voor zover bekend geen bijwerkingen.

Kun je allergisch zijn voor foliumzuur?

Het is mogelijk dat je allergisch bent voor één van de stoffen in (sommige) foliumzuurtabletten. Als je door het slikken van foliumzuurtabletten allergieklachten krijgt, neem dan contact op met je huisarts. Mogelijk is het probleem eenvoudig op te lossen door over te stappen op een ander merk foliumzuur.

Mag je na de 10e week stoppen met het nemen van foliumzuur?

Als je 10 weken zwanger bent, mag je stoppen met het nemen van foliumzuur. Het is niet nodig om het langer te gebruiken, maar het is ook niet schadelijk als je dat wel doet.

Bron: Website www.slikeerstfoliumzuur.nl van Erfocentrum

Pers

Over het project en de campagne is een persbericht verzonden en op basis hiervan zijn artikelen verschenen in de volgende bladen:

- *Foliumzuur*. IN: Brief VWS d.d. 20 januari 2006 [Erfocentrum genoemd].
- *Foliumzuur bij kinderwens*. IN: Tijdschrift voor Verloskundigen, oktober 2006.
- *Slechts 4 op de 10 vrouwen slikten foliumzuur*. Op: www.nursing.nl/kraamsupport, 17 okt. 2006
- *Zwanger worden? Slik eerst foliumzuur!* Op: www.artsennet.nl, 17 okt. 2006.
- *Wondermiddel foliumzuur*. IN: Elsevier, 62 (2006), 45 (11 nov.)
- *Zwanger worden, slik eerst Foliumzuur!!* In: Patiënt Care, 33 (2006), 11 (nov.)
- *Meer foliumzuur*. IN: Margriet nr. 10, 2-9 mrt. 2007.
- *Kort berichtfoliumzuur*, IN: nieuwsbrief KNMP, juli/augustus 2007.
- *Brochure 'Gezond Zwanger Worden'*, uitgave Erfocentrum, AMC, Erasmus MC en UMCU, augustus 2007.
- *Zwanger worden, slik eerst foliumzuur*, IN: de Doktersassistent, september 2007.
- *Nederlands foliumzuurbeleid*. IN: Nieuwsbrief Community Genetics 3 (2003), 1 (okt.).
- *Zwanger worden, slik eerst foliumzuur*, IN: Admodum: Wachtkamerblad huisartspraktijk, januari t/m juni 2008.
- *Zwanger worden en zijn*, IN: de babygids, januari 2008.

7. Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Verspreiding

Via en door het gebruik van verschillende materialen en middelen heeft de voorlichting rond het slikken van foliumzuur bij een kinderwens een groot aantal mensen bereikt. Vooral de website is een succesvol instrument gebleken, omdat veel vrouwen met een kinderwens – ook de moeilijk bereikbare allochtone en autochtone vrouwen met lage SES - via het internet op zoek gaan naar informatie. Voor verloskundigen en medische instellingen bleek de folder een handig instrument bij de (persoonlijke) voorlichting. Ook hier weer een voorbeeld van het nut van het gebruik van een mix aan middelen. Vooral de poster vond gretig aftrek. In het algemeen kan gesteld worden dat de verspreiding onder primaire en secundaire groepen bevredigend is geweest.

Het blijkt dat de belangrijkste functie van het schriftelijke materiaal – naast het vermelden van de essentie van de boodschap - steeds meer de promotie wordt van de bijbehorende website. Een bijkomend voordeel is dat een website makkelijker aan te passen is dan het schriftelijke materiaal. Hierdoor was het Erfocentrum in staat vragen over foliumzuur die regelmatig terugkeerden bij mensen die contact zochten met de Erfolijn, gestructureerd in de vorm van 'de meeste gestelde vragen' toe te voegen.

Minder succesvol bleek de inzet van banners op andere websites. De meeste bezoekers op www.slikeerstfoliumzuur.nl komen rechtstreeks of via een zoekmachine op de site. Ook stands op evenementen bleken in verhouding minder effectief. De belangrijkste reden hiervoor is dat het overgrote deel van het (vrouwelijke) publiek van deze beurzen al zwanger is; slechts weinig vrouwen bezoeken vóór hun zwangerschap al dergelijke evenementen. Degenen die zwanger willen worden en wel naar een beurs toe gaan willen vaak nog geen ruchtbaarheid geven aan het feit dat men zwanger probeert te raken.

In hoeverre de verspreiding van voorlichtingsmaterialen invloed heeft gehad op het foliumzuurgebruik in Nederland, zal duidelijk worden na de evaluatie door TNO. De uitkomsten hiervan worden verwacht in de loop van 2008.

Verbinding en verbreding

Binnen de 'Paraplu Foliumzuur' is het Erfocentrum er goed in geslaagd de lopende foliumzuurprojecten te verbinden door het formuleren van een éénduidige boodschap en het gebruik van logo en slogan. In alle uitingen in de projecten van I&K Com, VUmc en KNOV is dezelfde inhoudelijke boodschap gebruikt zoals die ook door het Erfocentrum is opgenomen in de folder en op de website. Bovendien dragen alle materialen hetzelfde logo en slogan. Er is daarnaast een begin gemaakt met het positioneren van foliumzuur in de preconceptiezorg door een aansluitend logo met slogan op het logo en slogan van foliumzuur te ontwikkelen

Met het algemene gebruik van inhoudelijke boodschap, logo en slogan in zowel apotheken, consultatiebureaus als de kinderwensspreekuren van de KNOV is het Erfocentrum er ook in geslaagd een aanzet te geven tot inbedding van uniforme foliumzuurvoorlichting in de preconceptiezorg in

Nederland. Het gebruik van de geformuleerde boodschap kon niet dwingend aan andere partijen worden opgelegd. Hierdoor is het resultaat buiten genoemde projecten nog beperkt.

Aanbevelingen

- *Continue voorlichting over foliumzuur*

In het project is ruimschoots voorzien in de ontwikkeling van voorlichtingsmaterialen en een site. De site en de overige materialen hadden - ondanks beperkte PR-mogelijkheden - toch een groot bereik. Daarom is het aan te bevelen ook in 2008 en daarna aandacht te besteden aan promotie van de foliumzuurboodschap. Het is van belang deze voorlichting in te bedden in het totaal van de foliumzuurvoorlichting, waarbij nadrukkelijk gestreefd wordt naar een zo uniform mogelijke uitstraling en boodschap.

Op die manier wordt voorkomen dat de foliumzuurboodschap weer wegzakt, zoals na de eerdere campagne van 1995 is gebeurd. Het belang van foliumzuur wordt voor de meeste vrouwen pas urgent op het moment dat zij besluiten op korte termijn zwanger te willen worden, of wanneer zij onverwacht zwanger raken. Continue aandacht voor foliumzuur is daarom nodig om ervoor te zorgen dat alle vrouwen op zijn minst één keer in aanraking komen met de inhoudelijke boodschap op het moment dat deze voor hen relevant is.

- *Voorlichting foliumzuur inbedden in preconceptiezorg*

Het Erfocentrum pleit voor een meer structurele foliumzuurvoorlichting in Nederland, in de context van een structurele preconceptievoorlichting. Op deze manier wordt bereikt dat de boodschap al voor de conceptie aankomt bij zoveel mogelijk mensen.

- *Meer voorlichting via specifieke instellingen*

Aansluitend hierop zou er meer budget moeten zijn voor het onder de aandacht brengen van het voorlichtingsmateriaal bij zorginstellingen die preconceptievoorlichting geven, zoals (academische) ziekenhuizen. Hetzelfde geldt voor een foliumzuurcampagne in drogisterijen. Overleg met het Centraal Bureau Drogisterijbedrijven over een campagne in najaar 2008 is al gaande.

- *Meer interpersoonlijke voorlichting aan allochtone vrouwen*

In het project gericht op voorlichters Eigen Taal en Cultuur staat centraal het samenstellen van een lesmodule, acht train-de-trainers bijeenkomsten en 100 groepsvoorlichtingen aan migranten. Het project start 1 januari 2008 en loopt tot 1 januari 2009. Afhankelijk van de resultaten van dit project verdient het aanbeveling het project verder te implementeren

- *Een mix van elkaar versterkende en ondersteunende voorlichtingsmiddelen en materialen*

Digitale voorlichting via websites is een niet meer weg te denken middel. Het blijkt dat prioriteit geven aan het vergemakkelijken van het zoeken naar een concrete site meer oplevert dan het plaatsen van banners of links op andere sites. Flexibiliteit in het kunnen aanpassen van de site op basis van opgedane ervaringen loont zeer de moeite. Ondersteunend materiaal in de vorm van posters en folders, in het bijzonder op locaties waar de doelgroep – mensen met een kinderwens - komt of zoekt, maakt de impact van de campagne sterker en het bezoeken van de site frequenter.

- *Onderzoek naar de resultaten volgt*

In de loop van het volgende jaar komt TNO waarschijnlijk met de onderzoeksresultaten naar het gebruik van foliumzuur. Dan weten we meer of de campagne er inderdaad toe geleid heeft dat vrouwen, en dan vooral ook de SES-vrouwen, meer foliumzuur zijn gaan gebruiken voor en tijdens de zwangerschap.

Afhankelijk van de resultaten van dat onderzoek kunnen er concrete en specifieke vervolgacties worden ondernomen. Hierbij kunnen de resultaten van het project gericht op Voorlichters Eigen Taal en Cultuur van toepassing zijn.

- *Erfocentrum en preconceptionele voorlichting*

Zowel brede publieksvoorlichting en campagnes, als voorlichting voor hoogrisicogroepen zijn absoluut essentieel voor een succesvolle preconceptiezorg. Een succes dat afhankelijk is van mensen die op grond van begrepen informatie voor een welbewuste verandering van leefstijl kiezen of in geval van reproductieve keuzes, weloverwogen tot een besluit kunnen komen dat bij hen past. Preconceptiezorg zonder preconceptievoorlichting heeft geen kans van slagen. Bewustwording begint al voor de spreekkamer. Medische informatie alleen volstaat niet in deze voorlichting, maar dient samen te gaan met een breed scala van bewustzijnsbevorderende en keuzeondersteunende informatie, waarin ook het ervaringsperspectief wordt meegenomen.

Het Erfocentrum heeft met de voorlichting over foliumzuur zichtbaar gemaakt dat zij ook op het gebied van preconceptionele voorlichting, vanuit een synthese tussen het medische en het patiëntenperspectief, deskundig is en veel te bieden heeft.